

Justiits- ja Digiministeerium

Teie 07.11.2025

nr 8-1/8971-1

Meie 02.12.2025

Lugupeetud proua justiits- ja digiminister

Täname võimaluse eest avaldada arvamust kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise eelnõu kohta. Tallinna Ringkonnakohtu tsiviil-, kriminaal- ja halduskolleegium arutasid eelnõus pakutud lahendusi ning kolleegiumite enamuse arvamus on, et esitatud kujul ei saa eelnõu toetada.

Eelkõige on ulatuslik kohtureform selle keskses osas (kohtute liitmine) sisuliselt analüüsimata, just selle kaudu praeguste probleemide lahendamisel ei näi olevat selgeid eesmärke ja seletuskirjast ei nähtu muudatusega taotletav kasulik efekt kohtutele. Kohtunike vaatekohast on murettekitav, et eelnõuga isegi ei proovita lahendada neid probleeme, millele on seni avalikult tähelepanu juhitud ja milleks on eelkõige kohtute suur töökoormus, täitmata kohtuniku ametikohad, õigusemõistmise kättesaadavus, kiirus ja korrektsus.

Eelnõu seletuskirjas esile toodud eesmärgid, nagu kohtute töö tõhustamine, menetluste kiirendamine, kohtunike töökoormuse ühtlustamine ja õigusemõistmise kvaliteedi parandamine on kahtlemata legitiimsed. Tallinna Ringkonnakohtu kohtunike enamuse peab siiski küsitavaks, kas neid eesmärke on võimalik eelnõus kavandatud õigusmuudatustega saavutada. Õigusemõistmise kiiruse ja kvaliteedi tõusu vaieldamatu eeldus on kohtute töökoormuse vähendamine. Kohtute liitmine toob kaasa küll olemasolevate ressursside mõningal määral parema ümberjagamise võimalused kohtusüsteemi sees, ent see ei vähenda kohtutel lasuvate ülesannete täitmiseks vajalikku töömahtu. Õigusemõistmiseks kasutatava eelarve tervikressursi paremaks jaotamiseks kohtusüsteemis ning erinevate kohtute ja kohtunike töökoormuse (ja seeläbi ka menetlusaegade) ka ühtlustamiseks ei ole tingimata vajalik kohtuasutuste arvu vähendamine, vaid alternatiiviks, mida ei ole seni piisavalt kaalutud, oleks loobumine praegu kehtivatest rangetest kohtualluvuse reeglitest ning vähemalt teatava hulga kohtuasjade üleriigiline jagamine.

Eesti kohtute töökoormus tervikuna on täna selline, et olemasoleva ressursi ja eeskätt ametis olevate kohtunike arvu juures ei ole kohtuasjade korrapärane lahendamine mõistliku aja jooksul enam võimalik. Töökoormuse vähendamiseks on aga kaks põhimõttelist teed. Esimene neist on õigusemõistmisele eraldatavate vahendite mahu arvestatav suurendamine ja eelkõige täiendavate kohtuniku ametikohtade loomine, rääkimata juba ette nähtud, et faktiliselt täitmata kohtuniku ametikohtade täitmisest. Teine võimalus, mida mõistagi saab kasutada ka kombineerituna esimesega, on kohtuasjade märkimisväärne vähendamine, mis omakorda eeldab eelkõige edasikaebevõimaluste piiramist või menetlusosalistele madalama astme kohtu otsuse peale edasi kaebamise korral senisest suurema vastutuse panemist alama astme kohtu otsuse muutmata jätmisel, samuti kohtuasjade lihtmenetluses läbi vaatamise võimaluste suurendamist jms. Kohtute liitmine kohtuasjade kiirema ja kvaliteetsema lahendamise ja selle eelduseks oleva töökoormuse vähendamise seisukohast vajalikku ja piisavat efekti ei anna.

Seega teeme ettepaneku mitte kiirustada kavandatud kujul eelnõu edasise menetlusega, küll aga analüüsida põhjalikult läbi kõik eelnõus pakutud lahenduste praktilise rakendamise seisukohast

vajalikud aspektid ning paralleelselt sellega tegeleda kohtumenetluse seadustike revideerimisega kohtute töökoormuse tegelikuks vähendamiseks või sellekohase soovi puudumisel korra kohase õigusemõistmise tagamiseks vajaliku lisaressursi leidmisega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Mati Maksing
tsiviilkolleegiumi esimees

(allkirjastatud digitaalselt)

Orvi Koik
kriminaalkolleegiumi esimees

(allkirjastatud digitaalselt)

Villem Lapimaa
halduskolleegiumi esimees